

UDC 811

DOI: 10.34671/SCH.SVB.2020.0401.0014

ORTA MƏKTƏBDƏ RUS DİLİNİN TƏDRİSİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ YOLLARI

© 2020

Babayeva Sevinc Oqtay qızı, Xarici Dillər-2 kafedrasının müəllimi

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti

(Az-1000, Azərbaycan, Bakı, Azadlıq prospekti, 16/21, e-mail: q.abbasova@mail.ru)

Xülasə. Son illər təhsil sahəsində aparılan islahatlar müsbət nəticələrini biruzə verməkdədir. Bu gün təhsilin ən müxtəlif pillərində yeniləşmə, canlanma hiss olunur. Xüsusilə də orta məktəblərdə aparılan dəyişikliklər təhsilin inkişafına, onun keyfiyyətinin yüksəlməsinə səbəb olmaqla yanaşı müəllimlərimizin öz işlərinə daha yaradıcı çəkildə yanaşmasına, yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirməsinə imkan yaradıb. İnsanı yetişdirən, formalaşdırən ilk ocaq ailədən sonra məktəb və pedaqoji mühitdir. Müstəqil zövq, fərdi əqidə, əsl vətəndaşlıq səmimiyyəti, mühitlə qaynaq-qarışmaq, daimi axtarışda olmaq meyli, marağı, bir sözlə bütöv şəxsiyyət probleminin həlli məhz məktəbdən, tədris sistemindən asılıdır. Tədris islahatı dövlətin, təhsil siyasətinin bir istiqamətidir. Cəmiyyətin maarıflanması məsələsi də məktəbin və müəllimin fəaliyyətinin tərkib hissəsi və icra edəcəyi vacib işlərdən biri olmalıdır. Respublikamızda fənn kurikulumlarının tətbiqi valideynlər üçün maraqlıdır. Məktəb və müəllimlə əməkdaşlıq onlara arzularını gerçəkləşdirməkdə yardım etmiş olur. Təhsilin tələblərindən ən mühümü cəmiyyət üçün vətəndaş yetişdirməkdir. Bu baxımdan cəmiyyətin tələblərinə cavab verə biləcək vətəndaşın təkcə təhsili deyil, həm də düzgün tərbiyəsi müəllimin ən mühüm vəzifələrindən, məsuliyyətli işinin bir hissəsidir. Rus dilinin tədrisi də burada xüsusilə əhəmiyyətlidir. Məqalədə şagirdlər arasında keçirilmiş sorğunun nəticələri gətirilib. Rus dilinin tədrisi də burada xüsusilə əhəmiyyətlidir. Məqalədə şagirdlər arasında keçirilmiş sorğunun nəticələri gətirilib.

Açar sözlər: orta məktəb, rus dilinin tədrisi, şagirdlərin rəyi, dərsin keyfiyyəti, təlim texnologiyaları.

WAYS TO IMPROVE TEACHING RUSSIAN IN A SECONDARY SCHOOL

© 2020

Babayeva Sevinc Oqtay, Teacher of Foreign Languages-2

Azerbaijan State University of Oil and Industry

(Az-1000, Azerbaijan, Baku, Freedom Avenue 16/21, e-mail: q.abbasova@mail.ru)

Abstract. Education reform in recent years has yielded positive results. Today, in many different forms of education, renewal and rebirth are felt. Changes, especially in secondary schools, have contributed to the development of education, improving its quality and allowed our teachers to be more creative in their work and demonstrate high professionalism. The first center after the family that forms and educates the person is the school and pedagogical environment. An independent taste, personal beliefs, a sincere civic position, the desire for social growth, the constant search for new things and, in a word, the solution to all personality problems depends on the school and the educational system. Education reform is one of the directions of state and educational policy. Work with the public should also be an integral part of the school and teacher. The introduction of subject curricula in our republic is of interest to parents. Collaboration with the school and the teacher will help them realize their dreams. This article discusses the results of a survey among high school students about the quality of teaching the Russian language.

Keywords: high school, Russian language teaching, student feedback, teaching quality, teaching technologies.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

© 2020

Бабаева Севиндж Октай, преподаватель иностранных языков-2

Азербайджанский государственный университет нефти и промышленности

(Az-1000, Азербайджан, Баку, проспект Свободы 16/21, e-mail: q.abbasova@mail.ru)

Аннотация. Реформа образования в последние годы дает положительные результаты. Сегодня во многих различных формах образования ощущается обновление и возрождение. Изменения, особенно в средних школах, способствовали развитию образования, повышению его качества и позволили нашим учителям быть более творческими в своей работе и демонстрировать высокий профессионализм. Первым очагом после семьи, который формирует и воспитывает человека, является школьная и педагогическая среда. Независимый вкус, личные убеждения, искренняя гражданская позиция, стремление социального роста, постоянный поиск нового и, одним словом, решение всех проблем личности зависит от школы и системы образования. Реформа образования является одним из направлений государственной и образовательной политики. Работа с общественностью также должна быть неотъемлемой частью деятельности школы и учителя. Введение предметных учебных планов в нашей республике представляет интерес для родителей. Сотрудничество со школой и учителем поможет им реализовать свои мечты. В данной статье рассматриваются результаты опроса среди учащихся средней школы о качестве преподавания русского языка.

Ключевые слова: средняя школа, преподавание русского языка, опрос учащихся, качество преподавания, технологии обучения.

Giriş. Şagirdlərin fikrinin öyrənilməsi rus dilinin tədrisinin keyfiyyətinə, şübhəsiz, təsir edəcək. Bununla əlaqədar 2020-ci ilin ilk aylarında Bakı şəhərinin bir sıra məktəblərində, bir də bölgələrində şagirdlər arasında sorğu keçirilmişdir. İndi həmin nəticələri müzakirəyə çıxarıyıq.

Şagird danışır ki, “on ildir ki, əlaqə olaraq təhsilimi davam etdirirəm. Mənim oxumağa həvəsimin olmasının səbəbi müəllimlərim tərəfindən aldığım nəvazişlə yanaşı tələbkarlıqlarıdır. Müəllimlərin zəhməti nəticəsində oxuduğum təhsil illərində bir çox bilik yarışmalarına qatılmış və yüksək nəticə əldə etmişəm. İlk qalibiyyətim məktəb daxilində keçirilən beşinci siniflər arasında olan bilik yarışdır. Qrupun kapitanı olaraq yüksək nəticə ilə birinciliyi qazanmışdım. İki il sonra rayon miqyasında keçirilən Fizika Olimpiadasına qatılmış,

50 sualdan bir səhv cavab ilə Respublikası Turuna keçmişəm. Respublikası Turunu Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat-Informatika fakultəsində imtahan vermiş ilk onluqdan 5-ci yerə çıxmışam. 7-ci siniflər arasında keçirilən Fizika və Məntiq yarışında birinciliyə layiq görülmüşəm. 2018-ci ildə Rus dili fənnindən Olimpiadada iştirak etmiş 1 səhv cavab ilə II tura keçmişəm. II tur Şabranda həyata keçirilmişdir. Orada Moskvadan gəlmiş Rusiya Səfirindən Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin yubileyi ilə əlaqəli sertifikatla layiq görülmüşəm. 2019-cu ildə “İnşa müsabiqəsi”nə qatılmış və İcra Hakimiyyəti tərəfindən seçilərək mükafata layiq görülmüşəm. “Ədəbiyyat biliciləri” yarışmasında 15 roman kitabı oxuyaraq seçilmiş və 2-ci yerə layiq görülmüşəm. Həmin il Rus dili olimpiadasında iştirak edərək Təhsil

Nazirliyi tərəfindən Diplom ilə mükə-fatlanmışam”.

Rus dilinin mənimsənilməsi gözə çarpacaq dərəcədə aşağı düşüb. Həftəlik dərslər saatları əvvəlki illərə nisbətən çox az olduğu üçün əsasən ibtidai siniflərdə dərslər yükü çox az-1 saatdır. Bu uşaqlarda söz ehtiyatı çox az olur. Növbəti dərslər qədər 1 həftə ərzində sözlər yaddan çıxır. Heç olmasa həftədə 2-3 saat rus dili olsa sözlər tez-tez təkrar olunur, yadda qalar və dil öyrəşər.

Validənlər də vaxtında rus dili öyrənməmişlər (məktəbdə keçməyiblər). Ona görə də uşaqlarına aşılama bilmirlər. Rusiya qonşu dövlət olduğu üçün şimal bölgəsində rus dilini bilmək önəmlidir. 5-8-ci siniflərdə rus dilinin qrammatikası tədris olunur. Həftədə 3 saat vaxt verilib. Bu vaxt az olduğundan həm qrammatika, həm də şifahi nitqin öyrənilməsi üçün çətinlik yaranır. Əvvəlki illərlə müqayisədə bu vaxt çox azdır. 9-cu sinifdə 2 saat rus dili tədris olunur. Buraxılış sinfi olduğu üçün şagirdlər xarici dil rus dili imtahanı verirlər. Şagirdlərə dil ilə əlaqədar qoyulan tələblər böyükdür. Bunun müqabilində həftədə 2 saat rus dilini tədris etmək şagirdləri qane etmir.

10-11-ci siniflərdə şagirdlər sadə və təmayül siniflərdə təhsil alırlar. Həmin sadə siniflərdə rus dili həftədə 4 saat, texniki siniflərdə 4 saat, humanitar siniflərdə 5 saat dərslər qane edir. Lakin əsas-ibtidai siniflərdə dərslər yükünün az olması (rus dili-1 saat) şagirdlərin yuxarı siniflərdə inkişafına əngəl təşkil edir.

Uşaqlarda şifahi nitq zəifdir (rus dili). Dinləmə mətnləri (imtahan zamanı) şagirdlər üçün problem yaradır. Dinləmə mətnləri şagirdlərin demək olar ki, 90 faizi zəif mənimsəyirlər. Cavab yazma bilmirlər ki, bu da onların (şagirdlərin) şifahi nitqi zəif qavramasından irəli gəlir.

Kurikulum sistemi ilə rus dilini öyrətmək çox çətin gəlir (həm müəllim, həm şagird üçün). Məs: qrup şəklində iş gedir. Şagirdlər dili bilmədiyi üçün sözün mənasını tapa bilmirlər. Ona görə də iş ləngiyir və alınmır. Nəticədə dərslər qoyulan məqsəd alınmır.

Rus dili dərslərində müəllim-şagird danışmaq münasibəti əhəmiyyətli rol oynayır. Dərslər qoyulan tələblərə görə bu münasibəti qurmaq çox vaxt mümkün olmur. Vaxt az olduğu üçün proqram materiallarına qoyulan tələbləri çatdırmaq olmur.

Dərslər barədə: dərslərdə proqram materiallarının verilməsi ardıcılığına bəzən əməl olunmur. Məsələn, “Rus dili 7-ci sinif” kitabında ismin halları ardıcılıqla düzgün yazılmayıb. Bu, uşaqlarda çaşqınlıq yaradır. Dil öyrənməyin ən əhəmiyyətli və faydalı mənbəyi bədii qiraətdir. Bu zaman həm qrammatikanı öyrənmək asan olur, həm də söz ehtiyatı zənginləşir. Uşaqlar bədii qiraət etmirlər. Bu da onların dil öyrənməsinə, inkişafına çətinlik təşkil edir.

İnternet tapşırıqları: internetdən istifadə etməklə ev tapşırıqları verilir. Uşaqlar saatlarla vaxt sərf edir, yazıb gətirirlər. Lakin, müşahidə göstərir ki, internetdən istifadə ilə ev tapşırıqları uşaqlara heç nə öyrətmir, əl-bələ köçürmə edir, mənasını isə dərk etmirlər. Heç bir sözü (yaxud sözlərin yarından çox hissəsini) anlamır, izah edə bilmirlər. Boş yerə vaxt itkisi alınır. Şagirdlərin vaxtının əbəs yerə sərf olunmasına sərf olunur.

Müasir zamanda bizim ərazidə uşaqlar rus dilində danışa bilmirlər, söz bazası azdır. Ona görə ki, vaxtilə bizim şəhərdə çoxlu rus milləti yaşayırdı və o dil praktik dil kimi işlənirdi. Amma indi uşaqlar həttə rus bölməsində oxuyanlar belə tənəffüs zamanı, yanaşı yol gedərkən və s. öz aralarında rus dilində yox, doğma dildə danışırlar. Dərslər zamanı müəllimdən gizlicə bir-birinə müəyyən informasiya ötürərkən belə bunu doğma dildə edirlər.

Məktəbə yeni daxil olan uşaqların demək olar ki, yarından çoxu rus dilini bilmirlər. Onlar dili gəlib məktəbdə öyrənirlər. Amma bu qane etmir. Uşaqların bir qisminin (çoxunun) bu dili öyrənməyə meyli var, amma çoxlu çətinliklər də var: münasib, əl asan olan kitablar yoxdur. Əlvan şəkili, lüğətli (yaxşı olar ki, tam lüğətli) kitablar lazımdır. Mətnlər sadə və uşaqlar tərəfindən asan mənimsənilə bilən olmalıdır. Söz birləşmələri sadə olmalıdır ki, uşaqlar sinonim, antonim taparkən çətinlik tapmasınlar. Əksər siniflərdə rus dili

həftədə 1 saat tədris olunur. Bu da söz bazası (söz ehtiyatı) az olduğu üçün qane etmir. Danışmaq tərzini üçün söz azdır. Dil öyrənməkləri uşaqların özlərindən də asılıdır. Maraqlanan uşaq özü barədə fənn müəlliminə müraciət edir, soruşur və öynənir. Evdə valideyn rus dili bilmədiyi üçün uşaq çox çətinlik çəkir. Dilə marağı olmur. Evdə işini yetirə bilmir.

Televiziya kanallarında rus dili öyrənənlər üçün (əcnebi dil) tədris proqramları açılarsa, belə kanallar rus dilinin öyrənilməsinə təkan verər.

Dərs prosesində istifadə etmək üçün rəngli, sadə tərtib olunmuş əyani vəsait yoxdur. Əvvəllər var idi, işimizə yarayır. İndi olsa belə qiymətlər münasib olmalıdır.

Rus dilini bilmək Azərbaycan əhalisi üçün çox vacibdir. Çünki ən yaxın həmsərhəd ölkədir, uşaqlarımız ora oxumağa gedirlər, orada yaşayırlar. Xaricdə oxuyan tələbələrimiz rus dilində yazılan ədəbiyyatdan istifadə edə bilmirlər, çünki dili yaxşı bilmirlər. Halbuki, kitabxanalarda çoxlu elmi əsərlər var. Bunlar istifadəçiləri gözləyir. Elə bizim böyük kitabxanalarımızda da belə ədəbiyyat vardır.

Məktəb kitabxanalarında isə rusca kitablar sarıdan “kasıbçılıqdır”. Məktəb kitabxanasında rus dilində A.S.Puşkin, M.İbrahimov, A.A.Bakıxanov, M.S.Ordubadı, M.Ə. Sabir, S.Vurğun, M.Y.Lermontov, İ.A.Bunin, K.Çukovski, L.Tolstoy və s. ədiblərin əsərləri, Rus xalq nağılları, Azərbaycan nağılları, başqa dünya xalqları nağılları yoxdur. Ümumiyyətlə məktəbdə kitabxana işini, dram dərnəyi işini daha fəallaşdırmaq lazımdır. Rus dilində səhərciklər, kiçik konsertlər, rus dilində dram teatrı, kukla teatrı və s. uşaqların bu dili öyrənməsinə təkan verən amil ola bilər.

Ayda bir dəfə rus dili günü keçirmək olar. Həmin gün rus dilində danışılır, müəllimlər-şagirdlər-şagirdlər.

Rus dilinin Azərbaycan bölməsində tədrisi ilə əlaqədar şagirdlər arasında sorğu aparılıb. 22 nəfər 7-ci sinif və 35 nəfər 9-cu sinif şagirdləri bu barədə öz fikirlərini açıqlamışlar. Bunlardan bir neçəsinin fikrini qısaca formada təqdim edirəm:

Yeddinci sinfin şagirdlərin fikirləri ilə də tanış olaq.

1...rus dili fənni mənim xoşuma gəlir. Əvvəl biz bölünürdük, indi isə bölünmürük. Məncə bölünəndə daha yaxşı idi. Yenidən bölünmək istərdim.

2...rus dili fənni əvvəllər daha çox xuşuma gəlirdi. İndi o qədər də xoşuma gəlmir. Rus dili ən çox istifadə olunan dillərdəndir, həftədə 3 dəfə keçilir. Evdə çox vaxt rus dilində danışırlar. Rus dili həyatda da çox lazımdır. Tərcümə edəndə çətinlik çəkirəm.

3...tərcümə edə bilmədiyimdən dərslər mənim üçün maraqsız keçir. Əgər mən tənbellik etməyib dərslərim üstünə düşsəydim, bəlkə də rus dilini yaxşı bilərdim. Arzum budur ki, rus dilini yaxşı öyrənirəm.

4...Rus dilini çox sevirəm. Çox çətin olsa da onu öyrənmək lazımdır. Mən rus dili müəllimimdən çox razıyam. Mənim atam da mənim bu dil öyrənməyimi istəyir. Mən istərdim ki, rus dili kabinetlərində dərslər keçək. Bizi rus dili dərslərində qruplara ayırmışdılar. Amma uşaqların bəziləri çıxdıqları üçün rus qrupları bağlandı. Mən istəyirəm ki, bizim sinifdə olan bütün uşaqlar rus dilini bilsinlər. Onların rusca danışmağını istəyirəm. Bizə rus dili dərsləri həftədə 3 saat keçilir. Mən istəyirəm ki, rus dili həftədə 5 saat keçilsin.

5...Mən rus dilini çox sevirəm. Rus dilini yaxşı bilmək istərdim. Mənə rus dilini anam da öyrədir. Rus dili bizə 3 saat keçilir. Rus dilini bilmək gözəldir. Bizim rus dili müəllimimiz rus dilini bizə çox yaxşı keçir. Rus dili dərsləri ən yaxşı dərslərdən biridir. Mən ən çox xarici dillərdən rus dilini sevirəm. Mən rus dilini yaxşı mənimsəyirəm. Müəllimi də diqqətlə dinləyirəm. İstərdim ki, rus dilini valideynlərimdən də daha yaxşı bilim. Buna görə də çalışıram yaxşı oxuyum. Çünki dil bilmək çox gözəldir, bir çox peşəyə yiyələnmə bilərəm. Buna görə də çalışmalıyam.

6...Mən rus dilini öyrənmək istəyirəm, bunun üçün çox çalışıram. Biz 9-cu sinifdə rus dilindən imtahan verəcəyik. Həmişə dərslərə hazırlıqlı gəlirəm. Ona görə də heç vaxt dərslərimdə çətinlik çəkmirəm. Valideynlərim də mənə kömək edirlər.

7...Mən istərdim ki, rus dilini qruplara ayrılıb keçək.

Müəllim qaydaları, dərsi, mətnin tərcüməsini çox yaxşı izah edir.

8...Mən rus dilində bir çox sözləri bilirəm...müəllim bizimlə sinifdə rus dilində danışmırdı. Amma digər...müəllim bizimlə sinifdə rus dili dərslərində rusca danışır. İstəyirəm ki, biz dərslərimizi yaxşı oxuyaq, bilik əldə edək. Mən rus dili müəllimi olmaq istəmirəm. Amma sinif yoldaşım Şəfiqə rus dili müəllimi olmaq istəyir. Məncə bu yaxşı fikirdir.

9...Mən rus dili dərslərində çətinlik çəkirəm. Həmişə istərdim ki, rus dilində səlislə danışa bilim. Boş vaxtımda rus dili kitabını oxuyuram.

10...Rus dilində "rodlarda" (kişi, qadın, orta) çətinlik çəkirəm. Bir çox tərcümədə çətinlik çəkirəm. Amma özüm də bir az tənbələm. Başqsa dərslərə fikrimi cəmləyirəm. Dərs danışanda hər şey yadımdan çıxır, çox həyəcanlanıram. Məncə mən heç vaxt rus dilini bilən deyiləm. Tərcüməni bilmirəm, rodları bilmirəm, necə rus dilini biləcəyəm? Arzularım böyükdür. İstərdim rus dilində sərbəst danışım.

11...Mənim atam Rusiyada işləyir. O, rusca bilir. Mən rus dili bilmək üçün sinif yoldaşlarımdan kömək istəyirəm. Onlar da mənə kömək edirlər. Rus dilini daha yaxşı bilmək istərdim ki, hər bir uşağdan geridə qalmayım.

12...Müəllim bizə evə tapşırıq verəndə mən atamdan kömək istəyirəm. Müəllim bizə tərcümədə köməklik edir.

13...müəllim yaxşı dərslər keçir, amma bəziləri dinləmək istəmir. Çətinlik çəksəm də rus dilini öyrənəcəyəm. Heç vaxt rus dili dərslərini atmayacağam. Amma mənə rus dili dərsləri verilməyib. İş orasıdır ki, oxumayanlara kitab verilib, ancaq dərslər oxuyanlara verilməyib. İstərdim ki, rus dili kitabı mənim özümə məxsus olsun. Rus dili dərsləri gəlib çatanda mən hər dəfə sinif yoldaşlarımdan alıram.

14...Arzum budur ki, rus dili dərslərini yaxşı öyrənə bilim. İngilis dilinə nisbətən rus dilini çox sevirəm.

15...Mənim də rus dilini öyrənməyə həvəsim var. Bir az çətin gəlsə də öyrənməyə çalışıram. Amma qruplara bölünəydik daha yaxşı olardı. Kitabdan tərcümə etməkdə bir az çətinlik çəkirəm. Ona görə də müəllimdən kömək istəyirəm.

16...Atam da mənə rus dilindən tapşırıqları yazmağa kömək edir. Mən rus dilini asanlıqla öyrənə, yaza bilirəm.

17...Bu uşaqlar səs salaraq həm müəllimin dərslərini keçməsinə, həm də rus dilini öyrənmək istəyən uşaqlara maneçilik törədirlər. Mən istərdim ki, müəllim tələbkar olsun. Müəllim əlavə məşğələlər keçsin. Əgər tərcüməni və tələffüzü bilsəm bu dil mənə asan olar. Amma mən bundan çətinlik çəkirəm. Mən bu barədə müəllimə müraciət etdim, o isə cavabında mənə gündə 5 söz öyrənməyi tapşırırdı. Mən də belə etdim. Artıq 1 həftədir ki, belə edirəm və rus dili mənə əvvəlkinə nisbətən daha asan gəlir.

18...Bizim ailədə hamı rus dilində bilir. Mən də rus dilində bir çox sözlər bilirəm. Rus dilini öyrənirəm. Mən istərdim ki, rus dili kitabında mətnlər və şeirlər əvvəl, qaydalar isə sonra olsun.

19...Mən rus dilində kitabdakı mətnlərin bəzilərinin tərcüməsini bilmirəm. Bunun səbəbi isə çoxlu dərslər buraxdığım üçündür. Mən balacalıqda rus dilini pis oxuyurdum. Sonra yaxşı qavramağa başladım və alındı. Elə yaxşı ki, biz 7 ildir rus dili keçirik. Yoxsa ingilis dili keçməli idik. Məktəbə gedənə kimi rus dilindən bir az məlumatım var idi. Məsələn, 10-a kimi saymaq, cürbəcür şeirlər bilirdim.

20...Mən rus dilini asan öyrənirəm. Buna səbəb: bizim müəllimimiz həmişə rus dilində danışdığına görə biz rus dilini asan qavrayırıq. Çətinlik çəkdiyim hallar olmuşdur. Müəllimi diqqətlə dinləyirəm. Yeni qaydalara uyğun çalışmaları üzərində işləyirəm. Müəllim mənə köməklik edir. Mən rus dilini çox sevirəm.

21...Mən rus dilinin 4 və ya 5 saat keçilməsini istərdim. Onda biz daha tez öyrənərdik. Valideynlərimiz rus dilinin çox keçilməsini istəyirlər. Rus dili haqqında bütün məlumatlara daha tez yiyələnmək istəyirəm. Anam və xalam mənimlə çox zaman rus dilində danışirlər. Mən rus dilində danışmağı bacarmasam da bilmədiyim sözləri öyrənə bilirəm.

22...Biz 9-cu sinifdə imtahan verməli olduğumuza görə indi keçilən dərsləri daha diqqətlə oxuyur, yerinə yetirirəm.

9-cu siniflər:

1...Mən bu dili çox sevirəm. Lakin rus dili bizə yaxşı keçilmədiyi üçün mənim bu dilə qarşı olan həvəsim yavaş-yavaş azalır...Əgər mən rus dilini bilsəm mən tərcüməçi kimi işləyə bilərəm. Rus dilinin əhəmiyyətli dil olduğunu hamımız bilirik. Rus dili bizə həftədə 1 dəfə keçilir. Bu da çox azdır, həddindən artıq azdır. Mən bu fikirlə narazıyam. Bizə rus dili çox keçilsə bu dildə danışmaq imkanımız, başa düşmək imkanımız olardı. Mən bu dildən çox ingilis dilini bilirəm. Mən çox istərdim ki, rus dilində danışım, başa düşüm. Danışa bilməsəm də, heç olmasa, başa düşmək istərdim. Rus dilini çox sevirəm. Vacib dillərdən biridir. Ümid edirəm ki, mən bu dili öyrənəcəyəm.

2...həftədə 2 dəfə rus dili keçilir. Dərslər küçəkən müəllimin bizimlə rus dilində danışmağı daha yaxşıdır. Düzdür, dili başa düşməyə də bizim bu dili öyrənməyimiz üçün daha rahat olacaq (müəllim rusca danışarsa). Bilmədiyimiz sözləri bizə izah edə-edə dərslər keçsə rus dili bizə daha səlislə gələcək. Rus dilinin qrammatikası nə qədər çətin olsa da mən çalışıram ki, müəllim bizə izah etdikdə diqqətlə dinləyim, başa düşüm.

3...Əslində bu fənnin saati daha çox olmalıdır ki, bu dil haqqında məlumatımız daha çox olsun. Bizim rus dili müəllimimiz bizə hər şeyi, bu fənnin bütün xırdaqlarını aydın şəkildə çatdırır. Hər dəfə çalışıram ki, başa düşmədiyim, çətinlik çəkdiyim bir mövzu olduqda müəllimdən kömək istəyim. Mən az da olsa bu dildə insanlarla insiyyyət qurmağı bacarıram. Həmişə danışanda rus dili bilənlərdən də yeni sözlər öyrənirəm. Oxumaq, öyrənmək heç bir zaman gec deyil.

4...Mənim bu fəndə ən çox sevdiyim mövzular: "rodlar", mətnlər və lüğəti öyrənməkdir, xoşum gəlir. Mən müəllimlərdən çox razıyam.

5...Əslində xarici dil çox keçilməlidir ki, uşaq oxumasa da heç olmasa dil bilər. Bizim müəllimimiz dərslər keçsə də əsas qrammatikanı demir, başa salmur. Sadəcə olaraq mətni tərcümə edir və bitdi. Amma əvəz etməyə gələn müəllimlər hər bir qaydanı nöqtəsinə qədər başa salır.

6...Mənim rus dilindən o qədər də xoşum gəlmir. Rusca danışmaq istəyirəm. Amma bacarmıram, çünki söz ehtiyatım azdır. Biz rus dili dərslərində tapşırıqlar yazanda maraqlı keçir. Sinifdə səs olduğu üçün dərslər yaxşı başa düşmək olmur. Mən xarici dildə cümlə qurmaq istəyirəm. Test yazanda biz bir birimizdən köçürərək yazırıq. Çünki sinifdə yaxşı bilənlərin sayı azdır. Bir iki nəfər yazırıq, o biriləri isə köçürür.

7...Mən düşünürəm ki, məktəblərdə rus dilinə xüsusi vaxt ayrılmalıdır. Ən əsası isə müəllim dərslərdə Azərbaycan dilindən az istifadə etməlidir. Əgər müəllim uşaqlarla yalnız rus dilində danışsa, onda şagirdlər daha yaxşı mənimsəyərlər. Mənə 1-ci sinifdən rus dili keçilib. Amma mən rus dilinin üçdə bir hissəsini də bilmirəm. 1-ci sinifdən mənim rus dili müəllimim bizə rus dilini sevdirməyib. Mən düşünürəm ki, müəllim rus dilini mükəmməl bilə bilər, lakin əsas odur ki, öz fənnini sevsin və bu sevgini şagirdlərə aşılaya bilsin. Müəllim adına layiq olan hər kəs öz sənətini sevməli və qiymət verməlidir. Bizə rus dili həftədə bir saat keçilir. Məyər bu cür rus dili öyrənmək olar? Əyər heç olmasa həftədə 3 dəfə rus dili keçilsə, müəllim sevrək rus dili keçsə, bəlkə də biz bu cür bədbəxt olmarıq. Ona görə biz deyirəm ki, mənim kimi bədbəxt uşaqlar çoxdur.

8...Öyrənmək çox çətinidir. Həftədə bir dəfə keçilir. Müəllimdən acıgım gəlir. Dərslərdə səs salırıq. Məktəbdə heç vaxt bizim sinifdə rus dili kitabı çatmayıb, ona görə də hər il özümüz rus dili kitabı alırıq. Amma bu kitabı məktəb verməlidir. Ona görə də rus dili fənnindən acıgım gəlir. Həmişə evə çalışma verəndə yazmıram, lüğət öyrənməyə verəndə öyrənmirəm.

9...Rus dilini iki saat keçirik. Bu çox azdır. Rus dilini öyrənmək üçün heç olmasa 4 saat olmalıdır. Mən rus dilini öyrənmək istəyirəm. Çünki mənim bir çox qohumlarım rusca danışa bilir və mən onların arasında qalıram, başa düşürəm. sadəcə baxa qalıram.

10...Mən istərdim ki, rus dili dərslərində 45 dəqiqə yalnız rusca danışım. Rus dilinin qrammatikası çətinidir, ancaq sözləri rahatdır. Mən istərdim ki, rus dili dərslərində həftədə bir

dəfə olsa çölə çıxıb məktəbin həyatında dərs keçək. Təmir havada dərs keçsək həm yorulmırıq, həm də maraqlı olar. Belə olsa, çox yaxşı başa düşərik.

11...Dərslərin sayı çoxalsın. Onda kurslara getməyə ehtiyac olmaz. Həftədə 5 dəfə keçilsin, qrammatikadan başqa dil öyrənməyə də şərait yaransın. Müəllim kim olursa fərqi yoxdur, uşaq həvəskar olmalıdır. Rus dili dərnəkləri yaransın. Uşaqları ora həvəsləndirmək üçün uduşlar olsun. Mənim üçün bunları eləsələr bəsdir.

12...Biz rus dilini öyrənsək başqa ölkələrə gedəndə insanlarla rus dilində danışa bilərik. Müəllim bizə rus dili dərslərini Azərbaycanca keçir., amma mənə sözləri rus dilində başa salsə daha yaxşıdır. Çünki rusca danışmağımı üçün bizə rusca sözlər lazımdır.

13...Məqsədim 9-cu sinif imtahanlarını müvəffəqiyyətlə verməkdir. Mənim öz fikrim olaraq rus dili müəllimi dəyişməli deyil. Çünki uşaqlar bir müəllimə vərdişdirlər və həmin müəllim dəyişdikdə çətinlik ola bilər. Mənim digər fikrim olaraq rus dili dərslərində müəllim şagirdlərlə rus dilində ünsiyyət qurmaldır. Bu da şagirdlərin dili rahat öyrənməsinə səbəb ola bilər.

14...Arzum budur ki, bizim məktəbimizdən elə rus dilini bilən fərdlər çıxsın ki, ruslarla danışanda səhv tuta bilməsinlər. Rus dilini öyrənmək həm mənə, həm də müəllimdən asılıdır. Müəllimimiz dərsi küçür və sonra tələb edir.

15...Uşaqlar qrammatikanı öyrənməkdə çətinlik çəkirlər. Dərs saatları azdır.

16...Tutalım ki, sizin qarşınıza Rusiyalı turist çıxır və sizdən getmək istədiyi yeri soruşur və siz də ona yolu göstərərək təbii ki, dil biliyiniz olmalıdır. Və ya ona Azərbaycan adət-ənənəsi haqqında, yeməkləri haqqında, musiqisi haqqında məlumat verərək həm onu məlumatlandırmış, həm də ölkəmizi təmsil etmiş olursunuz. Belə bir əhvalat mənim başıma gəlib: müəyyən bir məmulat satarkən rus dilli müştəri oldu və mən o məmulatı ona satarkən çətinliklə üzləşdim.

Azərbaycanda olan məktəblərdə rus dili tədris olunmasını çox yaxşı qarşılayıram.

Nəticə. Müəllim və şagirdlərin fikirlərini nəzərə alaraq aşağıdakıları qeyd etmək istəyirəm:

1.Dərslərin tez-tez nəzərlik tərəfindən dəyişdirilməsi: bu hal 1-ci növbədə müəllimləri çətinləşdirir. Əvvəllər dərslərlər 20-30 ildə bir dəfə dəyişilirdi və proqramlar sabit olaraq eyni şəkildə qalırdı. Hazırda dərslərlər hamıya çatmır.

2.Mətnlərdə çox saylı qrammatik səhvlər rast gəlir. Bu səhvlər şagirdlər tərəfindən aşkarlananda nəzərliyin nüfuzu aşağı düşür və fənnə qarşı münasibət pisləşir.

3.Mətnlər rus dilində olsa da Azərbaycanın reallığını əks etdirir və Azərbaycan dilindən rus dilinə tərcümə olunan mətnlərdir (Azərbaycan ədəbiyyatında tərcümələr). Əsil rus mətnləri çox azdır.

4.Rus dilinə ayrılan saatların az olması: şagirdlər hansı dili öyrənirlərsə bu dildə kifayət qədər ünsiyyət və yazı olmalıdır.

5.Siniflərdə şagirdlərin sayı əsas göstəricidir. Şagird sayı az olarsa, sinif və qrup bağlanır. Bu halda hansısa nailiyyətlərdən danışmaq yersizdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Dövlət məktəblərində təhsil dili: Azərbaycan, rus, bəlkə həm də ingilis? // <https://www.bbc.com/azeri/azerbaijan>

2. Cəfərov T. Müasir cəmiyyət və məktəb konsepsiyası // Azərbaycan müəllimi, 04 Oktyabr 2019

3. Bu məktəblərdə rus dili intensiv tədris olunacaq // <https://news.day.az/azerinews>

4. Какие иностранные языки наиболее популярны в Азербайджане? // <https://news.day.az/society/>

5. Prezident İlham Əliyev: Təhsilin keyfiyyəti ilə bağlı çox önəmli addımlar atılır, islahatlar aparılır // <http://www.yap.org.az/az/view/news/>